

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวโดยสรุปถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 จำนวน 367 คน โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน และสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multiple - Stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของ ธีรบรรณ นิช่างทอง และแบบสอบถามการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 โดยแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการนิเทศศึกษามีลักษณะเลือกตอบ (Multiple Choices) มีตัวเลือกเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบสอบถามเจตคติต่อการนิเทศการศึกษา มีลักษณะแบบมาตรวัดความน้อยจำแนก (Semantic Differential Scale)

และแบบสอบถามการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน มีลักษณะเลือกตอบ (Multiple Choices) มีตัวเลือกเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและเก็บรวบรวมทางไปรษณีย์ และบางส่วนเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งไปได้รับคืนมา 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.37 มีความสมบูรณ์ เชื่อถือได้ จำนวน 326 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.83

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เจตคติ ต่อการนิเทศการศึกษา และการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ ของเซฟเฟ่ และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 30-40 ปี มีอายุราชการช่วง 21 ปีขึ้นไป วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และปฏิบัติงาน อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่าเรื่องที่ผู้บริหารมีความรู้ในระดับมากที่สุด คือ เรื่องคุณลักษณะ บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา แผนงานโครงการและกิจกรรมทางการนิเทศการศึกษา และกระบวนการนิเทศการศึกษา

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน แยกเป็นรายจังหวัด พบว่าผู้บริหารทุกจังหวัดมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารจังหวัดบุรีรัมย์มีความรู้ในด้านบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา ในระดับมากที่สุด

2.3 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน แยกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนทุกขนาดมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความรู้ด้านบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา และการประเมินผลการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 โดยส่วนรวม อายุ อายุราชการ และขนาดของโรงเรียน ไม่มีผลให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านและรายเรื่อง พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีผลให้ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้แตกต่างกันดังนี้

(1) กลุ่มที่มีอายุต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประเมินผลการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.24$) เมื่อทดสอบความแตกต่างในรายคู่ ไม่พบความแตกต่างในรายคู่

(2) กลุ่มที่มีอายุราชการแตกต่างกัน มีความรู้ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการนิเทศการศึกษา และด้านการประเมินผลการนิเทศการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 4.69$ และ 2.92 ตามลำดับ) มีความรู้เรื่องเทคนิควิธีการนิเทศ และทักษะการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.73$ และ 3.35 ตามลำดับ) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ปรากฏผลดังนี้

- ผู้บริหารที่มีอายุราชการต่ำกว่า 11 ปี มีความรู้ด้านปฏิบัติและวิธีการนิเทศศึกษามากกว่า ผู้บริหารที่มีอายุราชการ 16-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารที่มีอายุราชการต่ำกว่า 11 ปี มีความรู้เรื่อง

ทักษะการนิเทศการศึกษามากกว่า ผู้บริหารที่มีอายุราชการ 11-15 ปี และ 21 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนความรู้ด้านการประเมินผลการนิเทศการศึกษา และเรื่อง เทคนิควิธีการนิเทศการศึกษาที่ต่างกันนั้น เมื่อทดสอบรายคู่ ไม่พบความแตกต่างกัน ในรายคู่

(3) กลุ่มที่มีการปฏิบัติในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความรู้เรื่องกระบวนการนิเทศการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.02$) และเมื่อทดสอบรายคู่ไม่พบความแตกต่างกันในรายคู่

3. เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

3.1 เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อวิเคราะห์เจตคติ พบว่าผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่าเรื่องที่ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศในระดับมากที่สุดคือ เรื่องจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา - ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีขึ้น เรื่องให้ประโยชน์แก่การจัดการศึกษา - ไม่ให้ประโยชน์แต่อย่างใด เรื่องทำให้การเรียนการสอนดีขึ้น - การเรียนการสอนไม่เปลี่ยนแปลง เรื่องเป็นงานที่ต้องการความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง - เป็นงานที่ทำคนเดียวได้ เรื่องมีความยินดีและสนับสนุนเต็มที่ - ยังไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องจัดขึ้น

เรื่องที่ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษาในระดับค่อนข้างมาก คือ เรื่องเป็นการสนองความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน - เป็นการสนองต่อนโยบายของหน่วยงานเจ้าสังกัด เรื่องนิเทศตามความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน- นิเทศตามนโยบายของหน่วยงาน

3.2 ผู้บริหารทุกจังหวัดมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารจังหวัดบุรีรัมย์มีเจตคติที่ดีในด้านความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา และด้านความรู้สึกรับการนิเทศการศึกษาในระดับมากที่สุด ผู้บริหารจังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์ มีเจตคติที่ดี

ในด้านแนวโน้มการปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศการศึกษาในระดับค่อนข้างมาก

3.3 ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนทุกขนาด มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีเจตคติที่ดีด้านความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา และด้านความรู้สึกรู้สึกในฐานะผู้รับการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีเจตคติที่ดีด้านแนวโน้มการปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

3.4 โดยส่วนรวม อายุ อายุราชการ และขนาดของโรงเรียน ไม่มีผลให้เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีผลให้ผู้บริหารมีเจตคติแตกต่างกัน ดังนี้

(1) กลุ่มที่มีอายุต่างกัน มีเจตคติที่ดีด้านแนวโน้มการปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.95$) เมื่อทดสอบความแตกต่างในรายคู่ไม่พบความแตกต่างในรายคู่

4. การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

4.1 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเมื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศอยู่ในระดับพอใช้ คือด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดระบบการเรียนการสอน

ถ้าพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่าเรื่องที่ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ เรื่องการปฐมนิเทศครูบรรจุใหม่หรือครูย้ายมาใหม่

เรื่องที่ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ เรื่องการจัดทำโครงการนิเทศการศึกษา เรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เรื่องการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เรื่องการจัดทำตารางสอน เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน

และเรื่องส่งเสริมการประเมินผลการสอนของครู

4.2 ผู้บริหารโรงเรียนทุกจังหวัด มีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา โดยส่วนรวม อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารทุกจังหวัด มีการปฏิบัติงานนิเทศด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดระบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับพอใช้ ผู้บริหารจังหวัดศรีสะเกษมีการปฏิบัตินิเทศด้านการจัดอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับพอใช้

4.3 ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนทุกขนาด มีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวม อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาด มีการปฏิบัติงานนิเทศด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดระบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับพอใช้ และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานนิเทศการจัดอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับพอใช้

4.4 โดยส่วนรวม อายุ อายุราชการ ไม่มีผลให้การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกัน ขนาดของโรงเรียนมีผลให้การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารแตกต่างกัน ดังนี้

(1) กลุ่มที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.23$) และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาสูงกว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านและรายเรื่อง พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีผลให้การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกัน ดังนี้

1) กลุ่มที่มีอายุราชการแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานการนิเทศด้านการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=3.17$) เรื่องการศึกษาข้อมูลปัญหาและอุปสรรค การพัฒนาการเรียนการสอน และการเสนอแนะข่าวสารทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.72, 3.84$ และ 2.90 ตามลำดับ) เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ ปรากฏผลดังนี้

- ผู้บริหารที่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติงาน
 นิเทศด้านการพัฒนาบุคลากรสูงกว่า ผู้บริหารที่มีอายุ 11-15 ปี อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารที่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติงาน
 นิเทศเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน สูงกว่าผู้บริหารที่มีอายุ 11-15 ปี อย่างมีนัย
 สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนการปฏิบัติงานนิเทศเรื่องการศึกษาข้อมูล ปัญหาและอุปสรรค
 และเรื่องการเสนอแนะข่าวสารข้อมูลทางวิชาการ ที่ต่างกันนั้น เมื่อทดสอบรายคู่
 ไม่พบความแตกต่างกันในรายคู่

(2) กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการ
 ปฏิบัติงานด้านการวางแผนการนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 5.13$ และ 2.77 ตามลำดับ) มีการปฏิบัติงาน
 นิเทศเรื่องการจัดทำโครงการนิเทศการศึกษา การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
 หลักสูตร และเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05 ($F = 6.38, 5.3$ และ 3.35 ตามลำดับ) เมื่อทดสอบความแตกต่าง
 รายคู่ ปรากฏผลดังนี้

- ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง
 มีการปฏิบัติงานนิเทศด้านการวางแผนการนิเทศการศึกษาสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาด
 เล็กมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติ
 งานนิเทศเรื่องการจัดทำโครงการนิเทศการศึกษาสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
 และเล็กมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติ
 งานนิเทศเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสูงกว่าผู้บริหารขนาดเล็กมาก
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงาน
 นิเทศเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมาก อย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษากับการ
 ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

5.1 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา กับเจตคติต่อการนิเทศ
 การศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างด้าน พบว่า ความรู้ด้าน
 บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา กับเจตคติด้านความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา
 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความรู้ด้านแนวปฏิบัติ
 และวิธีการนิเทศกับเจตคติด้านความเชื่อในการจัดการนิเทศด้านความรู้สึกในฐานะผู้รับ
 การนิเทศ และด้านแนวโน้มการปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศ มีความสัมพันธ์กันทางบวก
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา กับการปฏิบัติงานนิเทศ
 การศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหาร ไม่สัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย
 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างด้าน พบว่าความรู้ด้านการ
 ประเมินผลการนิเทศการศึกษา กับการปฏิบัติงานนิเทศด้านการพัฒนาบุคลากร มีความ
 สัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา กับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา
 ในโรงเรียนของผู้บริหาร ไม่สัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างด้าน พบว่าเจตคติด้านแนวโน้ม
 การปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศ กับการปฏิบัติงานนิเทศด้านการจัดอุปกรณ์และสื่อการเรียน
 การสอน มีความสัมพันธ์กันทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในระดับมากทุกด้าน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ รติพร สุภีรัตน์ (2528 : จ) ซึ่งศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร และครู ในโรงเรียนประถมศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดราชบุรี รายงานวิจัยของ เรวดี ปัญจะโรทัย (2529 : ง) ซึ่งศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาล รายงานวิจัยของ วรวิมล วชิรกิจโกศล (2530 : จ) ซึ่งศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 5 และรายงานวิจัยของ โชคดี ศักดิ์สวัสดิ์ (2531 : ง) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน กับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ซึ่งรายงานวิจัยดังกล่าว พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา โดยกำหนดเป็นนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ให้การนิเทศการศึกษา เป็นวิธีการหนึ่งในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังได้กำหนดเป็นนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เน้นการนิเทศภายในโรงเรียน โดยถือว่าระบบการนิเทศ ติดตามผล และประเมินผล เป็นมาตรการที่สำคัญในการเร่งรัดคุณภาพ ซึ่งจะต้องเป็นระบบตั้งแต่ระดับจังหวัดลงไปถึงระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน และครูประจำชั้น อีกทั้งยังได้กำหนดนโยบายให้ผู้บริหารโรงเรียน ประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจกับครู และกำหนดการเยี่ยมชั้นเรียนทั้งโรงเรียนในรอบสัปดาห์ โดยทำเป็นกำหนดรายเดือน และมีการประชุมติดตามและประเมินผล จากความสำคัญของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว

ผู้บริหารจึงต้องพยายามศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในรูปของการประชุม นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารการประถมศึกษา และโครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาขึ้น ซึ่งโครงการทั้งสองได้มีการฝึกอบรมผู้บริหาร และครูผู้สอนทุกโรงเรียนทั่วประเทศ โครงการนี้จะเกี่ยวเนื่องกับการนิเทศการศึกษาด้วย โดยกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดระบบการนิเทศภายในชั้น ประกอบด้วยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 11 มีความสนใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ได้มีการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร จัดเอกสารที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในให้ผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ ได้มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนอยู่เสมอ ๆ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้บุคลากรในระดับโรงเรียนคือผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุ อายุราชการ และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน จะมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกกลุ่มอายุ มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะพิจารณาโดยส่วนรวมหรือรายด้าน ผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ เรวดี บัญจะโรทัย (2529 : 217) ซึ่งพบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาล จำแนกตามอายุ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน จากรายงานการวิจัยของ ธีรบรรณ นิช่างทอง (2528 : 153-154) พบว่า ศึกษานิเทศก์จำแนกตามอายุ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน วรวิณี วชิรกิจโกศล (2530 : 135-136) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกกลุ่มอายุมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกันเช่นเดียว ผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน มีวุฒิการศึกษาในระดับเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ถึงร้อยละ 91.4 ของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานสูง

ถึง 21 ปีขึ้นไปโดยเฉลี่ย จากความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถในการทำงาน ซึ่งอยู่ในระดับทัดเทียมกันนี้ จึงอาจมีผลทำให้อายุไม่เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้มีความรู้ เกี่ยวกับการนิเทศแตกต่างกัน

จำแนกตามอายุราชการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกกลุ่มอายุ ราชการมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการนิเทศการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่าง พบความแตกต่าง 2 คู่ คือ กลุ่มอายุราชการต่ำกว่า 11 ปี มีความรู้มากกว่ากลุ่มอายุราชการ 16-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป ด้านทักษะการนิเทศการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่าง พบความแตกต่าง 2 คู่ คือ กลุ่มอายุ- ราชการต่ำกว่า 11 ปี มีความรู้มากกว่ากลุ่มอายุราชการ 11-15 ปี และ 21 ปีขึ้นไป จากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยของ เรวดี ปัญจะโรทัย (2529 : 217) ซึ่งพบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาลจำแนกตามอายุราชการ มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน รายงานวิจัยของ ธีรบรรณ นิช่างทอง (2529 : 155-156) พบว่าศึกษานิเทศก์อำเภอทุกกลุ่มอายุราชการ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกัน เฉพาะด้านทักษะการนิเทศเท่านั้น วรวิณี วชิรกิจโกศล (2530 : 137-138) พบว่าผู้บริหารและครูทุกกลุ่มอายุราชการมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันเฉพาะด้านบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามอายุราชการโดยส่วนรวมจะมี ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการนิเทศการศึกษา เป็นภารกิจที่โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารจึงต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานนิเทศศึกษาภายใน โรงเรียนโดยตรง ในฐานะผู้นิเทศหรือผู้รับการนิเทศในทางปฏิบัติ ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีการ ประชุมเกี่ยวกับการปฏิบัติภายในโรงเรียนร่วมกันเสมอ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเป็นมาตรการและเกณฑ์ขั้นต่ำ เช่น ผู้บริหารต้องมี

การประชุมวิชาการในโรงเรียน เดือนละ 1 ครั้ง มีการนิเทศภายในโรงเรียน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และประชุมประจำเดือน เดือนละ 1 ครั้ง ดังนั้นในการดำเนินการนิเทศผู้บริหารจึงต้องศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือในเชิงการทำความเข้าใจ การปรึกษาหารือ และการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน จึงอาจส่งผลให้แนวคิดทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศ ของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามขนาดของโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนทุกขนาด มีความรู้ไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยส่วนรวม และรายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ อุตัย สร้อยสุข (2520 : 222) ซึ่งพบว่า อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยส่วนรวมมีความเข้าใจหน้าที่นิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน รายงานวิจัยของ ประสงค์ สังข์ไชย (2527 : 141) ซึ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษาของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 4 พบว่า ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน วรวิมล วชิรกิจโกศล (2530 : 143-144) พบว่า ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนทุกขนาด มีความเข้าใจไม่แตกต่างกัน จะพิจารณาเห็นว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน จะมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน และได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนได้มีโครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจระบบ บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตน อีกทั้งยังสร้างเสริมให้ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่จะกำกับติดตามนิเทศและประเมินผลการบริหารงานโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนจึงได้รับการพัฒนาการนิเทศศึกษาด้านความรู้ ความเข้าใจ อย่างทัดเทียมกัน จึงทำให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

3. เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่าเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนโดยส่วนรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ รติพร สุภีรัตน์ (2528 : 153) ซึ่งทำการศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดราชบุรี รายงานวิจัยของ เรวดี บัญจะโรทัย (2529 : ก-จ) ซึ่งทำการศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาล ธีรวรรณ นิช่างทอง (2529 : จ) ซึ่งทำการศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งรายงานวิจัยดังกล่าว พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้มีโครงการและมาตรการให้โรงเรียนมีการจัดการนิเทศภายในอย่างจริงจัง โดยให้จังหวัดจัดการประชุม พร้อมจัดระบบการนิเทศการศึกษา ทำให้ผู้บริหารเห็นข้อเท็จจริง ความสำคัญของกการนิเทศการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียน จึงเป็นเหตุให้ผู้บริหารมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ ดังที่ เซียร์ (Sears 1985 อ้างถึงใน โกศล มีคุณ 2519 : 18) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยการเรียนรู้ เช่นเดียวกับลักษณะนิสัยอื่น ๆ บุคคลที่ได้รับข้อมูลและข้อเท็จจริง เขาได้เรียนรู้ความรู้สึกและค่านิยมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความจริงเหล่านั้นด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บุคคลเรียนรู้ได้ทั้งสิ่งที่เป็นความรู้ (Cognitive) และความรู้สึก (Affective) ของเจตคติได้ด้วยกระบวนการหรือกลไกการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ โสภประยูร (2525 : 47) ที่กล่าวว่า เจตคติอาจเกิดโดยการได้รับอิทธิพลจากคนอื่น ซึ่งเจตคติในลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นได้ง่ายสำหรับบุคคลที่มีอิทธิพลของผู้อื่นครอบงำอยู่ก่อนแล้ว ครั้นเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้รับการอบรม สั่งสอน ปลุกฝัง หรือแม้แต่โฆษณาชวนเชื่อก็ตาม เจตคติของผู้อบรมสั่งสอนหรือผู้ปลุกฝังหรือโฆษณาชวนเชื่อ ก็จะถ่ายทอดมายังบุคคลเหล่านั้นได้โดยไม่รู้ตัว และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่า ถ้าผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษาถูกต้องมากเท่าใด ผู้บริหารก็จะมีเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาไปในทาง ที่ดีมากขึ้นเท่านั้น หรือในทำนองกลับกันถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ การศึกษามากเท่าใด ก็จะมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศมากขึ้นเช่นกัน การที่ผู้บริหาร โรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศ และเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษาระดับมากนี้ จึงนับว่าผู้บริหารมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ให้การนิเทศการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังกล่าวของ โลเวลล์ และ ไวลส์ (Love11 and Wiles 1983 : 13-15) ที่กล่าวว่าผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ ทฤษฎีการนิเทศด้วย

4. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุ อายุราชการและขนาดของโรงเรียน แตกต่างกัน มีเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกกลุ่มอายุ อายุราชการ และขนาดโรงเรียน มีเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะพิจารณา โดยส่วนรวมหรือรายด้าน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ ธีรบรรณ นิช่างทอง (2529 : 186-187) ซึ่งพบว่า ศึกษาพิเศษอำเภอจำแนก อายุ อายุราชการ มีเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน

เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้มีการประชุมอบรมผู้บริหารโรงเรียนทุกคน ในการฝึกอบรมทางการ นิเทศการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะได้รับความรู้ทางด้านเนื้อหา และทฤษฎีทางการ นิเทศการศึกษา ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านแนวคิด ด้านการปฏิบัติ และวิธี การนิเทศการศึกษา ตลอดจนการประเมินผลการนิเทศการศึกษา โดยวิธีการอบรม จะเน้นให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีส่วนร่วมที่จะแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการทำงาน เป็นกลุ่ม ซึ่งวิธีการอบรมดังกล่าวจะทำให้ผู้บริหารที่เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการ นิเทศการศึกษา ดังที่ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 113) กล่าวว่า การเปลี่ยน เจตคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิด การมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิทยากรที่ทำให้การอบรม

ล้วนแต่เป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานและมีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างดีมาแล้วทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อผู้บริหารที่ได้รับการอบรมการนิเทศศึกษามาแล้ว ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นที่จะปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้บริหารที่มีอายุ อายุราชการ และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีเจตคติต่อการนิเทศศึกษาไม่แตกต่างกัน

5. การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานนิเทศด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดระบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับพอใช้ เหตุที่ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี อาจเนื่องมาจากผู้บริหารได้มองเห็นความสำคัญของการนิเทศว่าการนิเทศการศึกษาคือความพยายามอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่จะส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญเพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและนโยบายของโรงเรียน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอน และกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู โดยมุ่งหวังเพื่อช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูได้ช่วยตนเอง (Spear 1967 : 16) และการนิเทศการศึกษาเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การพัฒนาของครูและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน (Good 1973 : 539) โดยสรุปการนิเทศการศึกษาจะช่วยพัฒนาคน พัฒนาคู ช่วยเหลือครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ช่วยประสานงานและความร่วมมือเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังจะสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของการศึกษา (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2530 : 11) จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นด้วยหรืออาจจะเป็นเพราะการนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียนซึ่งผู้บริหารต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ครู หรือในการจัดการเรียน

การสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ทำให้การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับดี

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานการนิเทศเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดระบบการเรียนการสอน อยู่ในระดับพอใช้ ผู้วิจัยขออภิปรายการปฏิบัติงานแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร มีการปฏิบัติระดับพอใช้ ซึ่งผลการวิจัยโดยตรงด้านนี้ไม่ปรากฏมีการวิจัยไว้ มีเพียงการวิจัยที่บ่งบอกผลว่ามีการปฏิบัติการนิเทศด้านนี้อยู่ในระดับน้อย ดังรายงานวิจัยของ จำเนียร กุณาศล (2521 : จ) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา รายงานวิจัยของ วินัย ตะสดีชัย (2522 : จ) ศึกษาการสำรวจการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 2 รายงานวิจัยของ ประชา ลิกขปัญญา (2524 : จ) ศึกษาการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ นิตยา ปรีชาหาญ (2524 : ง-ฉ) ได้สำรวจการปฏิบัติจริงของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เหตุที่ผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทยโดยตลอดมาดำเนินการโดยส่วนกลาง คือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นการพัฒนาหลักสูตรจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง แล้วมอบหมายให้โรงเรียนเป็นผู้นำไปปฏิบัติ ซึ่งหมายความว่า โรงเรียนประถมศึกษาเป็นฝ่ายสนองตอบฝ่ายพัฒนาหลักสูตรเท่านั้น รวมทั้งในเรื่องการปรับปรุงแผนการสอนคู่มือครูให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วย ถึงแม้ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้ แต่บางเรื่องที่โรงเรียนไม่เห็นด้วยหรือปฏิบัติไม่ได้ ก็ไม่สามารถจะปรับปรุงให้เหมาะสมได้ เพราะสภาพโรงเรียนประถมศึกษามีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบกับในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ครูผู้สอนมีภารกิจในการสอน

และกิจกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องทำอยู่มาก และครูบางส่วนก็ไม่มีความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงแผนการสอน คู่มือครู ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ เอกสารหลักสูตรมีไม่เพียงพอให้ครูได้ศึกษา (สุชะ กิ่งมณี 2529 : 136)

สำหรับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมายหลักการและโครงสร้างหลักสูตร ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสาเหตุผู้บริหารและครูในโรงเรียนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการหลักสูตรไม่เพียงพอ ดังผลการวิจัยที่พบของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2525 : 7) ได้สรุปการติดตามผลงานใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ปีงบประมาณ 2525 ว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังเข้าใจจุดหมาย หลักการโครงสร้างของหลักสูตรไม่ชัดเจน การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียนจึงไม่พัฒนาไปตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร วิไล โปว์เสวีวงศ์ (2521 : 199) พบว่า ปัญหาในการใช้หลักสูตรในระดับโรงเรียนคือ ผู้บริหารและครู ไม่เข้าใจหลักสูตรและการใช้หลักสูตร กองวิจัยทางการศึกษาด กรมวิชาการ (2523 : 10-11) วิเคราะห์รายงานการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรไว้ว่า ผู้บริหารหลาย ๆ ระดับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรน้อย จึงไม่ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการใช้หลักสูตรเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้บริหารหรือครูผู้สอนจะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรกับคณะครูในโรงเรียน ก็จะทำให้เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง อาจทำให้ครูขาดการยอมรับนับถือก็เป็นได้ ผู้บริหารจึงมักที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ตนไม่ถนัด ไปใช้กิจกรรมที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูที่ผู้บริหารเห็นว่าพร้อม โดยเฉพาะกิจกรรมการศึกษาจากเอกสาร ซึ่ง นิวัตร นาคะเวช (2528 : 158) กล่าวว่า การใช้เอกสารในการให้ความรู้เป็นวิธีง่ายและประหยัดเวลา ทั้งนี้ในโรงเรียนปัจจุบัน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว การอ่านเป็นการศึกษาหาความรู้ได้กว้างขวางทันสมัย และสามารถกระทำได้ตลอดเวลา จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานนิเทศด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้

2. ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน เมื่อพิจารณารายเรื่อง พบว่าผู้บริหารมีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในระดับพอใช้ ได้แก่ เรื่องการจัดตารางสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร และการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยขออภิปราย

แยกเป็นรายเรื่อง ดังนี้

การจัดตารางสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ไม่ปรากฏผลการวิจัยโดยตรง
 จำเนียร เสงี่ยมลักษณ์ (2523: 249-250) ทำการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรม
 ด้านการนิเทศ เรื่องการจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และอำนวยความสะดวก
 ในการบริหารการเรียนการสอน และใช้ทรัพยากรในโรงเรียนมีการปฏิบัติน้อย สาเหตุ
 ที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานนิเทศด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องจากผู้ที่ทำ
 หน้าที่รับผิดชอบหรือผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ดังผลการวิจัยของ
 สถาพร พันธุ์ประยูร (2530 : 95) ที่พบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
 ในการกำหนดการสอนและตารางสอนโรงเรียนปฏิบัติกันน้อย และโรงเรียนขาดบุคลากร
 ที่มีความรู้ในด้านนี้โดยตรง อีกทั้งผู้บริหารหรือบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่จัดตารางสอนขาดข้อมูล
 ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่จำเป็นในการจัดตารางสอน ดังคำกล่าวของ นิพนธ์ รอดภัย
 (2525 : 249) ที่ว่าการจัดตารางสอนผู้จัดจะต้องมีความรู้ในเรื่องโครงสร้างของ
 หลักสูตรแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพของโรงเรียนเป็นอย่างดี นอกจากนี้การ
 จัดตารางสอนแต่ละครั้ง ผู้จัดควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคใน
 การปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมักพบว่า
 โรงเรียนยังขาดการประเมินผลด้านนี้ ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง
 ระหว่างครูในชั่วโมงการสอนและความเหมาะสมของชั่วโมงเรียนในบางวิชา และ
 โรงเรียนก็ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ ก็เพราะขาดการประเมินผลดังกล่าวซึ่งโรงเรียน
 ควรปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้การดำเนินการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ
 การวิจัยของ เจิม สืบขจร (2527 : 31) ที่พบว่า การจัดตารางสอนนั้นต้องอาศัย
 เทคนิคและความชำนาญพิเศษ ต้องใช้เวลาใช้ความพยายาม และความพิถีพิถันพอสมควร
 เพราะเมื่อปฏิบัติจริงแล้วมักจะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ห้องเรียนจำกัด ครูมีชั่วโมง
 สอนมาก ครูไม่ครบชั้น การไม่สามารถแยกชั่วโมงสอนของครูที่ติดต่อกันให้มีชั่วโมงว่าง
 การไม่สามารถจัดวิชาที่ต้องใช้สมองให้เรียนในตอนเช้าได้ หรือไม่สามารถแยกวิชาที่ต้อง
 ใช้สมองออกจากกันได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศ
 การศึกษา เรื่องการจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับพอใช้

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งถ้าพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เรื่องที่ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ คือ การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการที่จะแก้ปัญหาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้มีการเยี่ยมชมนซึ่งกันและกัน มีการวางแผนการสอนร่วมกัน มีการนิเทศซึ่งกันและกัน จะเห็นว่าเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น เป็นการส่งเสริมให้ครูเกิดการทํางานโดยรู้จักคิด และแก้ปัญหาเอง ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็น การยอมรับซึ่งกันและกันด้วย สาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารปฏิบัติด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้ อาจเนื่องจาก ประการแรกคณะครูไม่ให้ความร่วมมือ ขาดความเชื่อถือของผู้ร่วมงาน ดังผลการวิจัยของ สุชะ กิ่งมณี (2529 : 143) พบว่า การปฏิบัติงานนิเทศของ ผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากขาดความเชื่อถือของผู้ร่วมงาน ถ้าเป็นผู้นิเทศ ภายในโรงเรียนแล้ว มักจะไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือจากครูในโรงเรียนเดียวกันมากนัก การนิเทศจึงมักจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทำให้ผู้บริหารเกิดความเบื่อหน่ายเลยไม่ยอม นิเทศ จากรายงานวิจัย กรมวิชาการ (2525 : 30) พบว่า คณะครูจะมารวมมือกัน เพื่อแก้ปัญหาหลังจัดกิจกรรมทางวิชาการนั้นน้อย เพราะโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ ผู้บริหารและครูมีวุฒิการศึกษาเท่าเทียมกัน จึงทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือกัน สาเหตุ ประการที่สองโดยสภาพของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปมีบุคลากรและงบประมาณ จำกัด ประกอบกับผู้บริหารบางคนโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องสอนประจำชั้น เนื่องจากครูไม่ครบชั้น ผู้บริหารบางคนต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีกเช่น เลขาสภาตำบล ทำหน้าที่ประธานกลุ่มโรงเรียน ต้องเข้าประชุมบ่อย ๆ ไม่ค่อยมีเวลาอยู่ในโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูแต่ละคนมีภารกิจด้านการสอนและกิจกรรมอื่นมาก ดังผลที่สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525 : 178) ที่กล่าวว่าครูมีงานมาก ไม่มีเวลาจะทำการสอน จำนวนครูไม่พอไม่ครบชั้นอีกด้วย สุชะ กิ่งมณี (2529 : 144) ทำการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนมีงานพิเศษมาก เช่น เป็นเจ้าหน้าที่การเงินและ พัสดุ ต้องทำกิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการสหกรณ์โรงเรียน อาหาร กลางวัน และอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้ไม่มีเวลาที่ผู้บริหารจะจัดกิจกรรมทางวิชาการ

ประการที่สาม พบว่า มีข้อจำกัดในการที่จะจัดกิจกรรมทางวิชาการที่จะช่วยให้คณะครูได้ร่วมมือกัน ดังผลการวิจัยของ เตือน แพงวังทอง (2527 : 89-90) ที่พบว่า กิจกรรมการเยี่ยมชั้นเรียนและการสังเกตการสอนระหว่างโรงเรียนจัดได้ยาก เนื่องจากปัญหาด้านคมนาคม นวัตกรรม นาคะเวช (2528 : 158) พบว่ากิจกรรมการสาธิตอาจจะไม่ค่อยเชื่อถือหรือศรัทธาในตัวผู้สาธิต เพราะว่ามีความรู้ที่อยู่ในระดับเดียวกัน และถ้าโรงเรียนจะใช้วิธีการประชุมอบรม และเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ ก็มีปัญหาด้านงบประมาณ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้บริหารไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมที่จะส่งผลถึงการปฏิบัติงานในระดับนี้ได้

6. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุ อายุราชการ แตกต่างกันมีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกกลุ่มอายุ อายุราชการ มีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยโดยตรงค่านี้นี้ไม่มี ชลอ จันทรกุล (2524 : จ) ได้ทำการวิจัยบทบาทการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า อายุราชการไม่ทำให้บทบาทหน้าที่การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก การปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาต้องปฏิบัติงานตามกฎเกณฑ์นโยบายหรือขอบข่ายงาน ที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติตามไม่ว่าผู้บริหารจะมีอายุ และอายุราชการมากหรือน้อยเพียงใด

7. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากว่า ความพร้อมของโรงเรียนในแต่ละขนาดแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นจำนวนครูวุฒิ ประสบการณ์และงบประมาณ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2523 : 80-81) กล่าวว่า ขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการปฏิบัติงาน เพราะวา

โรงเรียนแต่ละขนาดมีความพร้อมแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมด้านจำนวนครูเพียงพอกับจำนวนนักเรียน วุฒิ ประสบการณ์ นอกจากนี้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานบริหารในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มักจะใช้ขนาดของโรงเรียนและจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณางบประมาณ เช่น เงินค่าใช้สอยรายหัวนักเรียนในการดำเนินการจัดซื้อหรืออุปกรณ์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดสรรให้นักเรียนคนละ 50 บาท โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนมากก็จะได้รับการจัดสรรงบประมาณมาก โรงเรียนขนาดเล็กก็จะได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย ลักษณะงานที่ปฏิบัติบางงานจะต้องปฏิบัติเหมือนโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่งบประมาณการดำเนินการน้อย ดังนั้นจึงมักพบปัญหาอยู่เสมอคือ งบประมาณไม่เพียงพอ และสิ่งนี้เองส่งผลให้โรงเรียนขนาดใหญ่ มักมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2523 : 81) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา เมื่อ 2516-2519 พบว่าขนาดของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่ผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลทางการเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนมากมักจะอยู่ในท้องถิ่นที่ค่อนข้างเจริญ การคมนาคมสะดวก จะเห็นได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวช่วยทำให้ผู้บริหารโรงเรียน และครู ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการบริหาร การนิเทศและการเรียนการสอน อีกทั้งการสนับสนุนจากจังหวัด อำเภอ ในการที่จะช่วยนิเทศเยี่ยมสะดวกกว่าโรงเรียนนอกเมือง ดังนั้นจึงอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานแตกต่างกัน

8. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษากับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ระหว่างความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษากับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กันในทางบวก ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่าความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร ไม่มีผล

ต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเพราะ

1. ความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร มิใช่ตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง อาจจะมีตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานมากกว่าความรู้และเจตคติของผู้บริหารที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ดังที่ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 6) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์นั้นพอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของมนุษย์ไม่ได้เป็นผลมาจากเจตคติแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นมาจากองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ได้แก่ เจตคติ บรรทัดฐานของสังคม สิ่งที่เคยปฏิบัติซึ่งได้แก่นิสัย และผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากทำพฤติกรรมนั้นแล้ว

2. จากสภาพภาพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ จะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการมานาน จึงมีแนวโน้มที่จะยึดประสบการณ์เป็นหลักในการบริหาร และยิ่งโรงเรียนอยู่ในระบบราชการด้วยแล้ว มักจะส่งเสริมให้บุคคลได้ปฏิบัติงานในกรอบหรือระเบียบเดิม ๆ ที่สืบทอดต่อ ๆ มามากกว่าจะปฏิบัติให้ผิดแปลกไปจากระบบเดิม จึงเป็นแรงเสริมอย่างสำคัญให้ผู้บริหารปฏิบัติงานในลักษณะที่ยึดประสบการณ์ และระเบียบแบบแผนทางราชการมากยิ่งขึ้น ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ทำให้การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ประชา ลิกขปัญญา (2524 : 121) พบว่าระบบระเบียบหรือขั้นตอนของการบริหารงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการนิเทศการศึกษา ด้วยเหตุผลที่กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนจะมีความรู้ และเจตคติต่อการนิเทศศึกษามากเพียงใดก็ตาม เมื่อจะปฏิบัติงานก็ต้องคำนึงถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สภาพความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุที่โรงเรียนมีอยู่ ดังที่ ประสงค์ สังชะไชย (2527 : 141) ที่กล่าวว่า โรงเรียนจัดการนิเทศการศึกษาขึ้นมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาและปัจจัยเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศศึกษากับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน และเจตคติต่อการนิเทศศึกษากับการปฏิบัติ

งานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งผลปรากฏว่าระหว่างความรู้และเจตคติต่อการ
 นิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก สำหรับคู่อื่น ๆ แล้วไม่ปรากฏว่ามีความ
 สัมพันธ์กันทางสถิติ

การที่ความรู้และเจตคติของผู้บริหารที่มีต่อการนิเทศการศึกษา มีความ
 สัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้อง
 กับรายงานวิจัยของ ธีรบรรณ นิช่างทอง (2529 : 171) รายงานวิจัยของ
 โชคดี ศักดิ์สวัสดิ์ (2531 : 142) และ อนงค์ หงสา (2529 : 11)
 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ
 ที่ระดับ .05 การที่ความรู้และเจตคติของผู้บริหารเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษามีความ
 สัมพันธ์กันในทางบวกนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ
 สูงแล้ว เจตคติของผู้บริหารที่มีต่อการนิเทศการศึกษาย่อมสูงมากตามไปด้วย ซึ่ง
 ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมในขั้น
 แรกที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทางด้านเจตคติ ดังนั้นเมื่อผู้บริหารมีความรู้หรือได้รับทราบ
 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาถูกต้องแล้วก็ย่อมจะเกิดเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ
 การศึกษา ในขณะที่เดียวกัน การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะมีความพอใจ ยอมรับและเกิด
 เจตคติต่อการนิเทศการศึกษานั้น จะต้องรู้เรื่องการนิเทศการศึกษาพอสมควรจึงจะ
 ตัดสินใจได้ว่า มีความรู้ลึกซึ้งนึกคิดหรือเจตคติต่อการนิเทศการศึกษายังไร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
 กับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ตัวแปร
 ทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานผลของ โชคดี ศักดิ์สวัสดิ์
 (2531 : 141) และอนงค์ หงสา (2529 : 111) ที่พบว่าความรู้และการ
 ปฏิบัติงานไม่สัมพันธ์กัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องใด
 เรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียว จะไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ
 แบค (Back อ้างถึง โทสล มีคณ 2519 : 14) ที่อธิบายว่า ถ้า
 บุคคลมีเจตคติต่อวัตถุใดหรือบุคคลใด ความโน้มเอียงต่อวัตถุนั้นหรือบุคคลนั้นที่ถาวร
 จะประกอบด้วยความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมร่วมกัน องค์ประกอบด้านความรู้

ได้แก่ ความรู้ ความจริง และความเชื่อที่เกี่ยวกับการสิ่งนั้น องค์ประกอบด้านความรู้สึก ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ทุกอย่างของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย โดยเฉพาะความรู้สึกในเชิงประมาธค่า องค์ประกอบด้านพฤติกรรมประกอบด้วย ความพร้อมของบุคคลที่จะตอบสนองหรือแสดงกิริยาต่อวัตถุประสงค์เป้าหมาย

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการนิเทศการศึกษากับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมีตัวแปรอื่น เข้ามามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานการนิเทศมากกว่า ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา และมีความต้องการจะปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมากเพียงใด แต่อาจจะมีอุปสรรคในการบริหารงานภายในโรงเรียน ดังเช่น สุนทร ไคลมี (2528 : ช) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด คือด้านบุคลากร และการจัดการในเรื่องโรงเรียนขาดแคลนวิทยากรและหรือแหล่งวิชาการที่จะให้ความรู้แก่ครู เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียน ประชา ลิกขปัญญา (2524 : 121) ที่พบว่า ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการนิเทศโดยเฉพาะ และผู้บริหารระดับสูงไม่ให้ความสนใจหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน จากปัญหาดังกล่าวผู้บริหารที่มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ แต่อาจมีอุปสรรค ปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว จึงมิได้ปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเขตการศึกษา 11 มีความรู้และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับดี และการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับดี แต่ก็ยังมีบางด้านที่ปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับดี ยกเว้นด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาควรปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศด้านการพัฒนาหลักสูตร และจัดระบบการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพราะทั้งสองด้านมีความสำคัญต่อการนิเทศการศึกษาและจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

2. จากผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานนิเทศแตกต่างกัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรที่จะหาทางช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดเล็กมาก ไม่ว่าจะในด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุ เพื่อที่จะช่วยผู้บริหารโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรที่จะหาแนวทางพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดระบบการเรียนการสอน ที่ผู้บริหารยังมีการปฏิบัติงานด้านดังกล่าวอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในแง่ของความสำเร็จเป็นระยะ ๆ โดยมีเกณฑ์การประเมิน เครื่องมือติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาให้เกิดผลดีต่อการศึกษาย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา
ของผู้บริหารโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานนิเทศของผู้บริหารโรงเรียน
ที่สามารถทำให้เกิดผลสูงสุดในการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ตามขนาดของ
โรงเรียน